

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

УДК 37.035:316.347

АЛЛА СЕМБРАТ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
ORCID ID 0000-0003-2336-7203

allasembrat@ukr.net

ЛАРИСА ТКАЧЕНКО, кандидат філологічних наук, доцент кафедри освітології та педагогічної інноватики, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Україна
ORCID ID 0000-0001-6972-6350

larisa_tkchenko_80@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗА СВОБОДУ

ALLA SEMBRAT, Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Higher School Pedagogy, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine

LARYSA TKACHENKO, Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Education and Pedagogical Innovation, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine

NATIONAL AND PATRIOTIC TRAINING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS AS A FACTOR IN PRESERVING UKRAINIAN IDENTITY IN THE CONDITIONS OF THE STRUGGLE FOR FREEDOM

У статті розкрито актуальність національно-патріотичної підготовки здобувачів закладів вищої освіти як одного з ключових чинників збереження української національної ідентичності в умовах повномасштабної війни та гібридних загроз. Проаналізовано вплив воєнних, інформаційних і культурних викликів на процеси формування національної свідомості студентської молоді. Обґрунтовано роль закладів вищої освіти у формуванні цінностей свободи, громадянської відповідальності та національної гідності.

Особливу увагу приділено потенціалу гуманітарних дисциплін, позааудиторної, волонтерської та громадянської діяльності, а також студентського самоврядування у практичній реалізації національно-патріотичної підготовки. Наголошено на доцільності комплексного та міждисциплінарного підходу до виховання національно свідомої молоді, здатної до активної участі в суспільному житті та розбудові Української держави.

Ключові слова: національно-патріотична підготовка, заклади вищої освіти, українська ідентичність, громадянська свідомість, гуманітарні дисципліни, волонтерська діяльність, студентське самоврядування,

цінності свободи

Summary. The article examines the relevance of national and patriotic training of higher education students as one of the key factors in preserving Ukrainian national identity under conditions of full-scale war and hybrid threats. The impact of military, informational, and cultural challenges on the formation of national consciousness among student youth is analyzed. The role of higher education institutions in shaping the values of freedom, civic responsibility, and national dignity is substantiated. Particular attention is paid to the potential of humanities disciplines, extracurricular, volunteer, and civic

activities, as well as student self-governance in the practical implementation of national and patriotic training. The article emphasizes the importance of a comprehensive and interdisciplinary approach to educating nationally conscious youth capable of active participation in public life and the development of the Ukrainian state.

Key words: national and patriotic training, higher education institutions, Ukrainian identity, civic consciousness, humanities disciplines, volunteer activity, student self-governance, values of freedom.

Мета: теоретично осмислити та обґрунтувати ролі національно-патріотичної підготовки здобувачів закладів вищої освіти як важливого чинника збереження української національної ідентичності в умовах боротьби за свободу; проаналізувати вплив сучасних безпекових і гібридних загроз на формування національної свідомості молоді; визначити основні практичні напрями і форми реалізації національно-патріотичного виховання в освітньому середовищі ЗВО.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасних умовах розвитку українського суспільства проблема національно-патріотичної підготовки здобувачів закладів вищої освіти (далі ЗВО) набуває особливої актуальності. Україна перебуває у стані тривалої боротьби за власну незалежність, суверенітет і територіальну цілісність, що супроводжується не лише збройною агресією, а й потужним інформаційним, ідеологічним та культурним тиском. У таких умовах формування стійкої національної свідомості молоді стає стратегічним завданням держави та суспільства [5].

Студентська молодь є однією з найактивніших соціальних груп, яка в майбутньому визначатиме політичний, економічний і культурний розвиток країни. Саме в період навчання у ЗВО відбувається інтенсивне формування світогляду, системи цінностей, громадянської позиції та ідентифікації особистості. Відсутність цілеспрямованої національно-патріотичної підготовки може призвести до світоглядної дезорієнтації, зниження рівня громадянської відповідаль-

ності та вразливості до маніпулятивних впливів.

Таким чином, національно-патріотична підготовка здобувачів ЗВО виступає важливим чинником консолідації українського суспільства, збереження історичної пам'яті, утвердження національних цінностей та формування активної громадянської позиції молоді в умовах сучасних викликів.

Повномасштабна війна росії проти України суттєво вплинула на всі сфери суспільного життя, зокрема на процеси формування та збереження української національної ідентичності. Війна стала не лише військовим протистоянням, а й боротьбою за цінності, історичну правду, мову, культуру та право українського народу на самовизначення.

Окрім відкритої збройної агресії, Україна стикається з гібридними загрозами, тобто інформаційні війни, дезінформація, пропаганда, спроби викривлення історії, знецінення української культури та нав'язування чужих ідентифікаційних моделей. Особливо вразливою до таких впливів є молодь, котра активно споживає інформацію з цифрових платформ і соціальних мереж.

Водночас повномасштабна війна стала каталізатором процесів національного самоусвідомлення. Вона сприяла зростанню рівня патріотизму, посиленню інтересу до української історії, мови, традицій, а також усвідомленню цінності свободи та незалежності. У цьому контексті національно-патріотична підготовка в ЗВО має бути спрямована не лише на протидію деструктивним впливам, а й на глибоке осмислення сутності української ідентичності як основи стійкості нації.

Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у формуванні національної свідомості здобувачів освіти, оскільки поєднують освітню, виховну та соціокультурну функції. Саме в освітньому середовищі ЗВО створюються умови для системного засвоєння знань про історію України, її державотворчі процеси, культурну спадщину та сучасні суспільно-політичні реалії (Купрієвич).

Формування цінностей свободи,

гідності, демократії та відповідальності за майбутнє держави є важливою складовою освітнього процесу. Це реалізується через навчальні дисципліни гуманітарного спрямування, науково-дослідницьку діяльність, студентське самоврядування, волонтерські ініціативи, участь у громадських і патріотичних заходах.

ЗВО мають сприяти розвитку критичного мислення, здатності аналізувати інформацію, протистояти маніпуляціям та усвідомлювати власну роль у суспільних процесах. У контексті боротьби за свободу саме університети стають осередками формування відповідального громадянина, котрий усвідомлює значення національної ідентичності як фундаменту державної незалежності.

Отже, заклади вищої освіти виступають важливим інституційним чинником збереження української ідентичності та формування покоління, здатного захищати національні інтереси України як у мирний час, так і в умовах зовнішніх викликів (Кульчицький, 2019).

Аналіз досліджень і публікацій. Важливість національно-патріотичного виховання та громадянської освіти як підґрунтя свободи і державної стійкості неодноразово осмислювалася у філософській та суспільно-політичній думці. Так, Шарль Луї де Монтеск'є наголошував на безпосередньому зв'язку між якістю громадянства та здатністю суспільства зберегти свободу, підкреслюючи, що занепад громадянських чеснот неминуче призводить до втрати незалежності (Монтеск'є, 1995).

В українському інтелектуальному дискурсі цю проблему наприкінці ХХ століття гостро окреслила Ліна Костенко, звернувши увагу на кризу громадянської відповідальності та її небезпечні наслідки для майбутнього держави (Костенко, 2005). Подібні ідеї простежуються і в працях Івана Дзюби, котрий наголошував, що без усвідомлення національної ідентичності та культурних основ державності неможливе формування зрілого громадянського суспільства (Дзюба, 1998).

Сучасні українські науковці також акцентують увагу на тому, що ослаб-

лення системи національно-патріотичного виховання створює сприятливі умови для зовнішніх маніпуляцій і гібридного впливу. Зокрема, В. Кремень підкреслює, що освіта без ціннісного й громадянського компонента втрачає здатність формувати відповідального громадянина, спроможного захищати державні та національні інтереси (Кремень, 2009). Схожої позиції дотримується О. Сухомлинська, розглядаючи патріотичне виховання як невід'ємну складову духовної безпеки нації (Сухомлинська, 2015).

Важливо зазначити, проблематика патріотичного виховання знайшла відображення у працях низки вітчизняних дослідників, зокрема, О. Бардадим (Бардадим О. В.), С. Василенко (Василенко, 2015), В. Кривди (Кривда, 2023), Л. Стайгородської (Стайгородська, 2016), Ю. Холодько (Холодько, 2022) та інших, які аналізують сучасні методологічні підходи і практичні інструменти формування патріотичних цінностей. Окрему увагу питанню поєднання патріотичного виховання з професійною підготовкою приділив В. Кульчицький (Кульчицький В. С.), розглядаючи його як складову цілісної освітньої системи. У свою чергу, Я. Льчишин (Льчишин, 2016) запропонував структуровану модель формування професійного обов'язку у майбутніх фахівців сфери цивільного захисту.

Особливої актуальності дослідження патріотичного виховання набули в умовах сучасних безпекових викликів. Так, Л. Олійник (Олійник, 2023) зосередила увагу на концептуальних основах виховання молоді в період повномасштабної збройної агресії росії, підкреслюючи зростання ролі патріотичного компонента в освітньому процесі в умовах сьогодення.

Події повномасштабної агресії росії проти України наочно засвідчили справедливість цих наукових і філософських застережень. Накопичення критичної маси громадянської пасивності та деформованої національної свідомості стало одним з чинників, що послабили суспільну стійкість перед зовнішніми загроза-

ми. У цьому контексті національно-патріотичне виховання й громадянська освіта постають не лише як педагогічна проблема, а як ключовий елемент збереження свободи, державності та української ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цільові орієнтири патріотичного виховання реалізуються через комплекс взаємопов'язаних виховних завдань, спрямованих на всебічний розвиток особистості. Насамперед ідеться про формування стійкої системи патріотичних цінностей, переконань і емоційного зв'язку з історичною та культурною спадщиною України. Важливим аспектом є також виховання шанобливого ставлення до конституційних засад держави, чинного законодавства та національної символіки як атрибутів української державності.

Окреме місце посідає утвердження суспільної поваги до військової служби, що передбачає усвідомлення ролі воїна як захисника держави та носія героїчних ідеалів. Патріотичне виховання також має сприяти розумінню нерозривного зв'язку між особистою свободою, дотриманням прав людини та відповідальністю перед власною країною.

Значущим завданням є створення умов для набуття молоддю практичного громадянського досвіду, що ґрунтується на готовності брати участь у процесах державного та суспільного розвитку, здатності взаємодіяти з інститутами громадянського суспільства та органами влади, дотримуватися правових норм і відстоювати права людини. Водночас важливо формувати готовність до прийняття відповідальних рішень, конструктивного розв'язання конфліктів і дотримання демократичних принципів у суспільному житті.

Не менш актуальним є виховання відкритості та толерантності до представників інших національностей, культур і традицій, а також утвердження гуманістичних моральних засад як фундаменту громадянського суспільства. Патріотичне виховання має сприяти розвитку прихильності українській ментальності позитивних якостей, зокрема, працелюбності, прагнення до свободи, по-

чуття справедливості, доброзичливості, чесності та відповідального ставлення до довкілля.

Важливою складовою є формування високого рівня мовної культури як чинника національної ідентичності. Завершальним, але не менш значущим завданням виступає виховання активної громадянської позиції, спрямованої на протидію проявам українофобії, аморальності, сепаратизму, шовінізму та інших антидемократичних ідеологій (Постанова Кабінету Міністрів...; Закон України...)

Кожен педагогічний колектив несе відповідальність за результативну реалізацію складного комплексу завдань, пов'язаних з національно-патріотичним і громадянським вихованням здобувачів освіти, що визначені в чинних нормативно-правових та концептуальних документах. Ефективність цієї діяльності залежить від цілісності підходів, узгодженості виховної роботи та особистісної позиції самих педагогів.

Питання національно-патріотичного виховання має посідати провідне місце у професійній діяльності педагогічних працівників, оскільки саме через освітній процес відбувається формування патріотизму як інтегральної риси особистості. Особливої уваги потребує системна організація виховних заходів патріотичного спрямування в закладах вищої освіти, де молодь готується не лише до майбутньої професійної діяльності, а й до виконання соціальних та громадянських ролей.

Активне залучення здобувачів освіти до таких заходів сприяє розвитку їхньої національної свідомості, громадянської відповідальності та готовності до участі в суспільному житті. Заклад освіти в цьому контексті виступає не лише простором передачі знань і професійних умінь, а й важливим середовищем трансформації світогляду, ціннісних орієнтацій, моделей поведінки та мислення сучасного молодого покоління. Саме тому посилення виховного потенціалу освітніх установ є необхідною умовою формування свідомого громадянина й патріота своєї держави.

Практична реалізація національно-патріотичної підготовки здобу-

вачів закладів вищої освіти потребує комплексного та системного підходу, що поєднує освітні, виховні й соціокультурні складові. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від продуманого добору змісту, форм і методів роботи, здатних не лише передавати знання, а й формувати ціннісні орієнтації, громадянську свідомість і готовність молоді до активної участі в суспільному житті. У даному контексті особливого значення набуває залучення потенціалу гуманітарних дисциплін, позааудиторної діяльності, волонтерських ініціатив та міжінституційної взаємодії як ключових практичних напрямів національно-патріотичної підготовки у ЗВО.

Актуалізується потреба в системному оновленні змісту навчальних програм з історії та культури України. Особливий акцент доцільно робити на ключових, доленосних і героїчних подіях національної історії, які сприяють усвідомленню історичної спадкоємності державотворчих процесів та формуванню емоційно-ціннісного ставлення молоді до Батьківщини. Такий підхід дозволяє перетворити історичні знання з формального навчального матеріалу на дієвий інструмент патріотичного виховання.

Ефективність гуманітарної освіти значно зростає за умови міждисциплінарної інтеграції. Поєднання історії з філософією, культурологією, соціологією, політологією, етикою та правознавством створює цілісне уявлення про національну ідентичність, цінності свободи, демократії та громадянської відповідальності. Важливу роль у цьому процесі відіграють також курси з української мови та літератури, медіаграмотності, історії мистецтва, релігієзнавства, а також навчальні модулі, присвячені історії повсякдення, усній історії та національній пам'яті.

Суттєвого значення набуває впровадження інноваційних освітніх технологій, зокрема, проєктно-дослідницької діяльності, цифрових ресурсів, мультимедійних платформ, віртуальних музеїв, інтерактивних лекцій і дискусійних форматів. Такі методи сприяють активному залу-

ченню студентів до навчального процесу, розвитку критичного мислення та особистісного осмислення історичних і культурних явищ, що підвищує зацікавленість і внутрішню мотивацію (Бурлака, 2022).

З метою посилення практичної складової патріотичного виховання доцільним є розширення співпраці закладів освіти з громадськими організаціями, науковими інституціями, музеями, бібліотеками, театрами та культурними центрами. Така взаємодія сприятиме створенню комплексної виховної системи, яка виходить за межі аудиторних занять і охоплює різні сфери життя молоді.

Окрім традиційних гуманітарних дисциплін, перспективним є запровадження нових навчальних курсів і спецсеминарів, а саме "Українська національна ідентичність у глобалізованому світі", "Історія російсько-українських відносин", "Культура пам'яті та політика історії", "Громадянська освіта та демократичні цінності", "Медіа і гібридні війни", "Етика відповідальності та служіння суспільству". Такі дисципліни здатні поглибити розуміння сучасних викликів і посилити виховний потенціал гуманітарної освіти.

У результаті цілеспрямований розвиток гуманітарних дисциплін постає як один з ключових чинників формування стійких патріотичних цінностей, громадянської зрілості та готовності молоді до активної участі в розбудові і захисті Української держави в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Вагоме значення у формуванні патріотичних цінностей здобувачів закладів вищої освіти має організація позааудиторної, волонтерської та громадянської діяльності, що дозволяє поєднати освітній процес з реальним суспільним досвідом. При цьому особливо важливо враховувати індивідуальні потреби, рівень особистісного розвитку, життєвий досвід та інтереси студентської молоді, адаптуючи виховні форми і методи до їхніх можливостей і мотиваційних орієнтирів.

Національно-патріотичні цінності набувають реального змісту тоді, коли вони виходять за межі навчаль-

них програм і стають складовою повсякденної діяльності здобувачів освіти. Участь студентів у волонтерських ініціативах, громадських проєктах, благодійних акціях, заходах національно-культурного спрямування, меморіальних подіях, екскурсіях історичними місцями та культурно-мистецьких подіях сприяє формуванню особистісно значущого досвіду служіння суспільству та державі.

Волонтерська діяльність, зокрема в умовах сучасних безпекових викликів, виступає важливим чинником розвитку соціальної відповідальності, солідарності, емпатії та усвідомлення власної причетності до долі країни. Як зазначає О. Сухомлинська, саме практичний громадянський досвід є основою становлення зрілої громадянської позиції молоді (Сухомлинська, 2007). Схожої думки дотримується В. Кремень, підкреслюючи, що виховання через діяльність є найбільш ефективним механізмом формування ціннісних орієнтацій особистості (Кремень, 2008).

Комплексне поєднання освітньої, позааудиторної та громадянської активності сприяє розвитку у студентів глибокого почуття національної гідності, відповідальності за майбутнє держави та готовності до активної участі у процесах суспільного життя. Такий підхід не лише посилює ефективність національно-патріотичного виховання, а й створює умови для гармонійного особистісного зростання здобувачів ЗВО, формування їх як свідомих громадян і патріотів України, здатних діяти відповідально в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Важливим інституційним механізмом формування національної свідомості та громадянської відповідальності здобувачів закладів вищої освіти є студентське самоврядування. Через участь у представницьких органах студенти набувають практичного досвіду демократичних процедур, колективного ухвалення рішень і відповідального лідерства, що сприяє усвідомленню цінностей свободи, рівності та самоврядування як фундаментальних засад української державності. Залучення молоді до організації патріотичних за-

ходів, меморіальних акцій, волонтерських ініціатив, національно-культурних проєктів і громадських кампаній створює умови для глибшого осмислення історичного досвіду та сучасних викликів, що постають перед українським суспільством.

Водночас студентське самоврядування виконує важливу соціалізаційну функцію, формуючи активну громадянську позицію та почуття особистої причетності до процесів розвитку держави. Участь у самоврядних структурах сприяє розвитку відповідальності за спільні рішення, уміння відстоювати національні інтереси в межах освітнього середовища та взаємодіяти з адміністрацією закладу освіти й громадськими інституціями. Таким чином, студентське самоврядування виступає не лише формою організації студентського життя, а й дієвим інструментом виховання національно свідомих, соціально активних громадян, здатних до відповідальної участі в демократичних процесах і розбудові Української держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз засвідчує, що національно-патріотична підготовка здобувачів закладів вищої освіти є ключовим чинником збереження української ідентичності в умовах сучасних безпекових, інформаційних та соціокультурних викликів. Встановлено, що саме період навчання у ЗВО є визначальним для формування світогляду, ціннісних орієнтацій, громадянської позиції та усвідомленої національної ідентичності молоді.

Ефективність національно-патріотичного виховання значно підвищується за умови комплексного підходу, який поєднує потенціал гуманітарних дисциплін, позааудиторної та волонтерської діяльності, студентського самоврядування і співпраці з інституціями громадянського суспільства. Особливу роль у цьому процесі відіграють оновлення змісту освіти, міждисциплінарна інтеграція, використання інноваційних та інтерактивних методів навчання, а також залучення студентів до реального громадянського досвіду.

Студентське самоврядування та

волонтерські ініціативи виступають ефективними інструментами формування активної громадянської позиції, відповідальності та національної свідомості, перетворюючи патріотичні цінності з абстрактних декларацій на особистісно значущі орієнтири поведінки. Загалом заклади вищої освіти постають як стратегічно важливі осередки виховання свідомого громадянина й патріота України, здатного до відповідальної участі в розбудові та захисті держави.

Перспективи подальших досліджень убачаються у поглибленому вивченні механізмів інтеграції національно-патріотичного компонента в освітні програми різних спеціальностей з урахуванням їх професійної спрямованості. Доцільним є також розроблення та апробація моделей взаємодії закладів вищої освіти з громадськими, волонтерськими та культурними організаціями в контексті формування громадянської активності студентської молоді.

Окремої уваги потребують емпіричні дослідження впливу позааудиторної, волонтерської та самоврядної діяльності на рівень національної свідомості й громадянської зрілості здобувачів освіти, а також аналіз ефективності цифрових і медіаосвітніх інструментів у протидії інформаційним загрозам. Перспективним напрямом є також вивчення особливостей національно-патріотичного виховання в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України з урахуванням трансформацій суспільних цінностей і освітніх пріоритетів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бардадим, О. В. Сучасні форми і методи патріотичного виховання. URL <https://eprints.cdu.edu.ua/4509/1/> (дата звернення: 21.12.2025).
- Бурлака, О. В. (2022). Підготовка майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання в контексті освітніх реформ. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*, 2, 110–116.
- Василенко, С. М. (2015). Система патріотичного виховання та її місце в державотворенні сучасної незалеж-

ної України. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2, 14–19. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_2_5 (дата звернення: 21.12.2025).

Дзюба, І. М. (1998). Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ: Наук. думка. 276 с.

Дудка, І. (2015). Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу. *Витоки педагогічної майстерності*, 16, 56–63.

Закон України. *Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності від 13 груд. 2022 р. № 2834-IX*. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 21.12.2025).

Ільчишин, Я. В. (2016). Модель виховання професійного обов'язку майбутніх фахівців цивільного захисту. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 47, 172–175.

Костенко, Л. В. (2005). Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. Київ: Либідь. 112 с.

Кремень, В. Г. (2009). Філософія людиноцентризму в освіті. Київ: Знання України. 520 с.

Кремень, В. Г. (2008). Філософія освіти XXI століття: навч. посіб. Київ: Знання України. 640 с.

Кривда, В. С. (2023). Національно-патріотичне виховання як складова професійної компетентності майбутніх вихователів. *Вісник науки та освіти*, 5 (11), 126–128.

Кульчицький, В. Й. (2019). Патріотичне виховання як складова професійної підготовки майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 1 (44), 88–91.

Кульчицький, В. С. Особливості процесу патріотичного виховання майбутніх фахівців соціальної сфери в системі вищої освіти. URL <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/33009> (дата звернення: 21.12.2025).

Купрієвич, В. Національно-патрі-

отичне виховання здобувачів освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. URL <https://surl.li/samywh> (дата звернення: 21.12.2025).

Монтеск'є, Ш. Л. (1995). Про дух законів. пер. з фр. Київ: Основа. 704 с.

Олійник, Л. (2023). Концептуальна основа виховання патріотизму молоді в умовах повномасштабного російського вторгнення. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 24(2), 100–110.

Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках" від 15 груд. 2023 р. № 1322. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.12.2025).

Стайгородська, Л. (2016). Сторінки історичної свідомості як підґрунтя сучасного національно-патріотичного виховання. *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського*, 5, 30–35.

Сухомлинська, О. В. (2007). Цінності освіти і виховання: наук.-метод. аспект. Київ: АПН України. 256 с.

Сухомлинська, О. В. (2015). Громадське виховання і сучасна освіта: від здобутого – до нових акцентів і наголосів. *Педагогіка і психологія*, 2, 5–13.

Холодцько Ю. (2022). Особливості реалізації національно-патріотичного виховання на заняттях фізичної культури. *Методологічні та методичні проблеми викладання у сучасному освітньому просторі*. С. 361.

REFERENCES

Bardadym, O. V. (n.d.). Modern forms and methods of patriotic education. URL <https://eprints.cdu.edu.ua/4509/1/> (accessed December 21, 2025) (in Ukrainian).

Burlaka, O. V. (2022). Training future teachers for national-patriotic education in the context of educational reforms. *Scientific Notes of the*

National University Ostroh Academy, 2, 110–116 (in Ukrainian).

Vasylenko, S. M. (2015). The system of patriotic education and its place in the state-building of modern independent Ukraine. *Scientific Bulletin of Mykolaiv V. O. Sukhomlynskyi National University*, 2, 14–19. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_2_5 (accessed December 21, 2025) (in Ukrainian).

Dziuba, I. M. (1998). Internationalism or Russification? Kyiv: Naukova Dumka. 276 p. (in Ukrainian).

Dudka, I. (2015). Patriotic education of student youth as a component of civic activity of a higher educational institution. *Origins of Pedagogical Mastery*, 16, 56–63 (in Ukrainian).

Law of Ukraine (2022). On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civic Identity (No. 2834-IX, December 13, 2022). URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (accessed December 21, 2025) (in Ukrainian).

Ilchyshyn, Ya. V. (2016). A model of professional duty education of future civil protection specialists. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 47, 172–175 (in Ukrainian).

Kostenko, L. V. (2005). The Humanitarian Aura of the Nation, or the Defect of the Main Mirror. Kyiv: Lybid. 112 p. (in Ukrainian).

Kremen, V. H. (2009). Philosophy of Human-Centered Education. Kyiv: Znannia Ukrainy. 520 p. (in Ukrainian).

Kremen, V. H. (2008). Philosophy of Education of the 21st Century: A Study Guide. Kyiv: Znannia Ukrainy. 640 p. (in Ukrainian).

Kryvda, V. S. (2023). National-patriotic education as a component of professional competence of future preschool teachers. *Bulletin of Science and Education*, 5(11), 126–128 (in Ukrainian).

Kulchytskyi, V. Y. (2019). Patriotic education as a component of professional training of a future specialist. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, 1(44), 88–91 (in

Ukrainian).

Kulchytskyi, V. S. (n.d.). Features of the patriotic education process of future social sphere specialists in the system of higher education. URL <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/33009> (accessed December 21, 2025) (in Ukrainian).

Kuprievych, V. (n.d.). National-patriotic education of learners under martial law and post-war recovery of Ukraine. URL <https://surl.li/samywh> (accessed December 21, 2025) (in Ukrainian).

Montesquieu, C. L. (1995). The Spirit of the Laws (Trans. from French). Kyiv: Osnovy. 704 p. (in Ukrainian).

Oliinyk, L. (2023). Conceptual foundations of educating patriotism of youth under conditions of full-scale Russian invasion. *Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, 24(2), 100–110 (in Ukrainian).

Cabinet of Ministers of Ukraine (2023). On Approval of the Strategy for the Promotion of Ukrainian National and Civic Identity until 2030 and the Operational Action Plan for 2023–2025 (Resolution No. 1322, December 15, 2023). URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (accessed December 21, 2025) (in Ukrainian).

Staihorodska, L. (2016). Pages of historical consciousness as a basis for modern national-patriotic education. *Scientific Works of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine*, 5, 30–35 (in Ukrainian).

Sukhomlynska, O. V. (2007). Values of Education and Upbringing: Scientific and Methodological Aspect. Kyiv: APS of Ukraine. 256 p. (in Ukrainian).

Sukhomlynska, O. V. (2015). Civic education and modern education: From achievements to new emphases and accents. *Pedagogy and Psychology*, 2, 5–3 (in Ukrainian).

Kholodko, Yu. (2022). Features of implementing national-patriotic education in physical education classes. *Methodological and Didactic Problems of Teaching in the Modern Educational Space*, 361 (in Ukrainian).

Стаття надійшла 20.11.2025 р.

